

RIVER CRUISES – A PROMISING TOURIST DIRECTION

Abstract: River cruises are an expensive kind of tourism which in the economic situation of nowadays regulates the passengers' traffic in tourist destinations. At the same time these cruises have a lot more advantages and attractive unique characteristics than the rest types of specialized tourism. This is the reason why the number of the river-cruise package tours on the European travel market has risen and the passengers' numbers increase from year to year. The main tourists are adults who prefer the cosy atmosphere, comfort, the full board and the constant proximity to a coastline as well as the interesting trips to unforgettable places. However, the branch very often turns its attention to local people and younger target population. The new destinations, the diversity of entertainment on board and modern ships push the branch on.

Author information:

Dora Kabakchieva

Konstantin Preslavsky – University of Shumen
Bulgaria

Teodora Karcheva

Konstantin Preslavsky – University of Shumen
Bulgaria

Keywords:

River cruises, tourist direction, tourist direction

Текстът е представен по време на XVII Национална конференция с международно участие „Природни науки 2019“ (NCNS2019) 4 - 6 октомври 2019, Шумен

В края на XX век. круизният туризъм е сред най-бързо развиващите се сектори на туристическата индустрия. Отнася се към специалните видове туризъм, изисква сериозна организация и капитали и съчетава няколко вида туризъм – рекреационен, спортен, оздравителен, образователен. Понятието (на англ. *cruise*) придобива популярност през 50-те години на 17 в. и произлиза от нидерландската дума *kruisen*, която в сферата на мореплаването означава *кръстосвам* или *плавам напред-назад*. Предвид общото значение първоначално то се е използва за определяне на движението на какъвто и да е плавателен съд – от военен до транспортен кораб. Съвременен му тълкуване се свежда най-често до ваканционен пакет или дестинация за почивка и е пример за адаптирането на една стара дума към понятие, което носи нова идея.

Днес под *круиз* се разбира пътешествие с воден транспорт (включително крайбрежни екскурзии), разглеждане на пристанищни градове и околностите им, съчетано с разнообразни забавления на борда на морски и речни лайнери. „Основното предимство на круизните пътувания е успешното съчетание на цена, отдих и развлечения в условията на висок комфорт и безопасност. Една от най-важните характеристики на круизната индустрия е отчитането на високата удовлетвореност на клиентите, което пък от своя страна създава траен интерес към този вид преживявания.“¹ Основната цел на туристите е релакс и удоволствие. Спокойното, бавно

¹Stoyanova, M., S. Hristova, Sea cruises in European tourist region.– In: Proceedings from Scientific Conference with international Participation “Geography, regional Development and Tourism”, 23 – 24 November 2018,

движение през водни пространства, за разлика от енергичното напрегнато ежедневие, облекчава натрупания стрес, а чистият въздух и регулярното хранене допринасят за изцелението на организма. При правилна организация и удобно настаняване, вкусна кухня и достатъчно развлечения на борда, заедно с атрактивни програми на брега по време на спиранията – круизът е една от най-изисканите и полезни форми на пътуване. Той предоставя възможност не само да се видят няколко държави в едно пътуване, но и насладата от чудесна ваканция в огромен плаващ курорт. В крайна сметка никои хотел не може да предложи толкова разнообразни услуги, колкото един модерен круизен кораб. Съвременните плавателни средства притежават редица многофункционални иновационни съоръжения, проектирани удобства и услуги, които надхвърлят очакванията на нарастващия брой пътуващи. Новото оборудване и качественото обслужване могат да задоволят вкусовете както на индивидуалните туристи, така и на членовете на едно семейство от всички поколения, пътуващи заедно.

Круизът е на първо място шанс за туриста да направи ваканцията си разнообразна и вълнуваща като му предоставя комфортни условия на борда, безкраен свят на забавления в рамките на пешеходните разстояния, богата програма за разглеждане на забележителности, възможност за отдих, запознаване с културата на близки и далечни страни. Концепцията за подобен вид туризъм включва организирането на морски и речни пътувания с посещения на пристанищните градове на няколко държави.

Морският круиз включва набор от услуги, в т.ч. обход на пристанища в различни части на земното кълбо, настаняване в кабина на круизен кораб, изхранване, анимация, разглеждане на забележителности и т.н. В насладата на безкрайните океански простори и напълно погълнати от атмосферата на дългите морски пътешествия, в рамките само на едно пътуване туристите могат да посетят много страни и континенти. Географията на морските круизи е целия свят, а продължителността им е различна (7 – 8 , 10 – 12, 13 – 15 дни).

Речният круиз предлага водни туристически маршрути (обикновено многодневни) с речен кораб, на който на туриста е осигурен пакет от транспорт, настаняване и хранене, развлечения на борда, сухопътни екскурзии и други туристически услуги. Корабът се движи по речната или езеро-речната система последователно от една точка до друга според круизната програма с планирано спиране в населени места или за посещение на интересни туристически обекти. Речните пътувания и круизи са краткосрочни (1 – 3 дни) и дългосрочни (25 – 30 дни).

Табл. 1. представя отличителните характеристики на речните и морските круизи.

РЕЧНИ КРУИЗИ	МОРСКИ КРУИЗИ
<ul style="list-style-type: none"> • Обща пакетна цена на туристическия продукт. • Единство на пространствата за движение, настаняване, храна и свободно време – круизен кораб. • Багажът се пренася и разопакова само веднъж – при настаняването в каютата. • Организирани занимания и развлечения през цялото пътуване на борда на кораба или на местата, включени в програмата. • Диференциране на интересите по възрастови групи. • Възможност за посещение на няколко дестинации в рамките на един круиз. • Грижа за сигурността и безопасността на всички пътници. 	

<p>Използват се по-малки плавателни съдове, които са по-мобилни. Разстоянията са по-кратки, разходите за поддръжка са по-ниски.</p>	<p>Корабите са много по-големи от речните – туристите често ги изследват и опознават през цялото плаване. Много хора намират това за не по-малко интересно от съпътстващите програми.</p>
<p>Разнообразни, променящи се ландшафтни гледки към бреговете по време на плаването. Фокусът е върху местата, които се посещават, а не толкова върху забавленията на борда. По-чести спирания и слизане за разходки, екскурзии, участия в събития на сушата.</p>	<p>На корабите по правило има басейни, водни паркове, спортни площадки, СПА салони, фитнес зали, сауни, театри и кина, казино, барове и ресторанти и др.п. Модерните лайнери са оборудвани с иновативни съоръжения: голф и скайдайвинг симулатори, ледени пързалки, стени за скално катерене, бънджи трамплини, самонивелиращи се билиардни маси, демонстрационни кухни, многостайни вили със собствени басейни и много други.</p>
<p>Плаванията обикновено са сезонни, но за сметка на това са по-малко повлияни от времето (бури, вълнения). Повечето реки и водни пространства от северното полукълбо замръзват през зимата. Навигацията по реките се отваря едва след като ледът се стопи.</p>	<p>Целогодишни плавания. Корабите „следват времето“ – през зимата плават в южните ширини (Карибските острови, Канарските острови, Австралия и т.н.)</p>
<p>Опростени или липсващи формалности за пътуване</p>	<p>Често е необходима допълнителна логистика (самолетни пътувания, трансфери, резервация на хотели) – за пристигане в началното пристанище. Визов режим в определени държави. На някои кораби – специален дрескод.</p>

Табл. 1. Общи характеристики и отличителни белези на речните и на морските круизи

Средствата за пътнически речен транспорт са:

- малки плавателни съдове за индивидуално лично придвижване и туризъм или за превоз на пътници по плитки реки и заливи (катери и яхти, плоскодънни речни плавателни съдове за плитки води, моторни лодки);
- кораби с редовни линии за пътнически транспорт по плавателни реки;
- речни круизни кораби за чартърни рейсове по плавателни реки, езерни системи и водохранилища;
- лодки за екскурзии и развлечения по канали и реки в рамките на населените места, в т.ч. и като средство за градски транспорт (речни трамваи);
- специални съдове с прозрачно дъно за разглеждане на подводни обекти;
- речни фериботи.

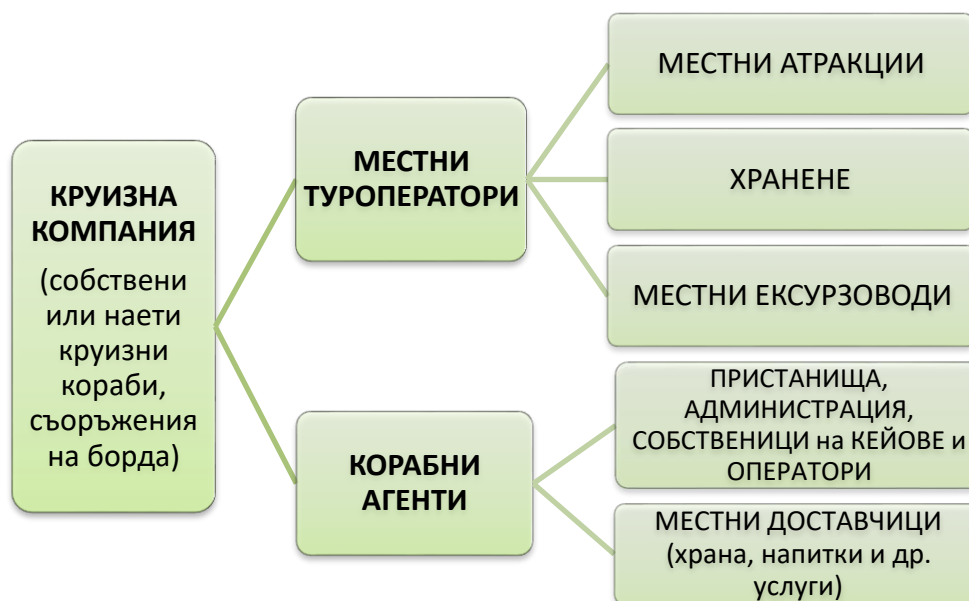
Предимството на корабите за речни круизи е, че са достатъчно малки, за да могат да плават и да акостират в малки пристанища, но са и достатъчно големи, за да поберат необходимите удобства на борда си. В зависимост от дестинацията, речните плавателни съдове разполагат с обширни палубни пространства за пътниците (на закрито или на открито със седалки, а за плавания, по-дълги от 24 часа, са предвидени каюти с различни екстри според съответната класа). Почти всички кораби имат общи части – ресторанти, бюфети, шезлонги, тоалетни, различни сервизни помещения. Плавателните съдове за дългосрочните маршрути са пригодени за удобен и комфортен престой на туристите и са с капацитет от 300 – 400 пътници.

Речните круизи са скъп вид туризъм и това в съвременните икономически условия регулира пътническия трафик по туристически линии. В същото време тези круизи имат редица предимства пред останалите видове специализиран туризъм и изкушителни уникални свойства:

- постоянна близост до брега - при тях практически няма риск от корабокршение;
- няма преходи, по време на които туристите са заобиколени само от вода. По време на пътуването пред погледа се сменят разнообразни пейзажи, минава се край градове и села;
- по-недостъпни маршрути;
- по-малка е вероятността от морска болест;
- речният круиз е като пътуване с автобус, но с удобствата на кораба – пространства за разходки, анимация, удобни каюти, пълен пансион;
- организирано и динамично запознаване с атрактивни природни и културни обекти в една или в няколко държави;
- екскурзии на сушата и/или участие в специални събития по местата, в близост до съответните пристанища;
- реализиране на различни видове и цели на пътуването (познавателни, делови, образователни, шопинг, поклонничество и др.);
- обезпечени условия за активна почивка и жизнедеятелност;
- високо ниво на комфорт и обслужване;
- разнообразни аниматорски и развлекателни програми на борда на кораба;
- рекреационни дейности в курортните зони, плажуване;
- конкурентни цени, позволяващи формиране на стабилно търсене.

Определящо за всеки един от съставните компоненти на туристическия продукт в речния круизен туризъм е качеството на предлаганите услуги. Самият процес на обслужване се характеризира с редица форми на взаимодействие между туристите и всички останали участници по веригата, обезпечаваша реализацията на този продукт. В това отношение круизната индустрия не се различава от останалите туристически сектори. Крайният резултат – удовлетворението на клиента – зависи от екипната работа на всички звена и от демонстрираните професионализъм и ангажираност.

Отношенията между отделните заинтересовани страни в изграждането на туристическия продукт и техните ангажименти към него са илюстрирани във Фиг.1.

Фиг.1. Процес на изграждане на круизния туристически пакет²

Подобен туристически продукт среща трудности при завладяването на широк пазар. Най-вече заради високата цена. Но въпреки това круизните пакети се движат много добре на европейския туристически пазар и търсенето им нараства от година на година. Основните потребители на речни круизи са възрастни хора, които предпочитат уюта, комфорта, пълния пансион, постоянната близост до брега, както и интересните екскурзии до запомнящи се места. По-голямата част от клиентите са американци, французи, германци, швейцарци, холандци. Западна Европа разполага с обширна корабоплавателна мрежа от водни пътища. През територията ѝ текат Дунав, Рейн, Елба, Сена, Рона, Сона и други големи реки. Всички те са свързани със сложна система от канали, която предоставя отлични възможности за речни круизни пътувания. Германия заема първо място по речни круизи, следвана от Великобритания, Холандия, Швейцария и Австрия. Най-популярните маршрути за речни круизи са преди всичко по Рейн и Дунав. Най-голямата компания за речни круизи в Европа е **CroisiEurope** с маршрути в Италия, Испания, Франция, Германия, Португалия и Белгия. Компанията е създадена през 1976 г. и предлага на клиентите си красиви маршрути по реките на Стария континент.³ Притежава 45 кораба и 5 чартъра, сертифицирани с VERITAS световен стандарт, гарантиращ качество и сигурност. Плавателните съдове се обновяват непрекъснато и са снабдени с всичко нужно за комфорта на пасажерите. Освен с педантичното си френско обслужване, тази семейна компания е известна и с отличната си кухня на борда.

Години наред браншът „плава в насрещни води“ – търсенето остава под очакванията, а конкуренцията и ожесточената борба в цените води до големи загуби. Днес вече това е преодоляно. Приходите и броят на туристите нарастват. Европа води с голяма преднина като най-важния пазар за речни круизи. Новият каталог на речните круизи за 2019 г. на Nicko Cruises – един от „тримата големи“ на немския пазар – съдържа почти рекордните 340 страници, предлага 634 пътувания в 22 страни и флотилия от 28 кораба, плаващи по 27 водни басейна,

² Маринов, В., М. Асенова, Круизният туризъм в българския участък на река Дунав, София: Бук бутик, 2015.

³ <https://www.croisieurope.travel/en/boat/ms-europe>

включително реките Яндзъ, Меконг, Волга и Нил.⁴ По данни на Международната асоциация на круизните компании (CLIA) пасажерите резервират избрания от тях круиз средно 200 дни преди датата на отплаване (над 6 месеца). Най-голяма част от хората резервират круиз с продължителност от 7 дни, а средният дневен разход на човек по време на круиза е 127 \$.

Компаниите, предлагащи речни круизи, активно усъвършенстват флотилиите си. Новите дестинации, разнообразните концепции за развлечения на борда и модерните кораби тласкат напред сектора. Успоредно с това туристите стават по-взискателни. Търсят се просторни кабинни, кулинарни удоволствия, забавления по време на пътуването и атрактивни екскурзионни програми. Все по-малко туристи се задоволяват с кабинни с микроскопични прозорчета и легла под водната линия. Тенденциите са за повече лукс на борда, по-бърза интернет свързаност, партньорство с повече разпознаваеми търговски марки в различни сфери от живота – храни и напитки, СПА процедури и козметика, спорт, заведения, забавления и др. Друга насока е увеличаващият се брой нощувки в портове от маршрута, за да се даде възможност на пасажерите да се насладят и на нощния живот на сушата. Круизите добиват все по-голяма популярност като съвместна ваканция сред различните поколения от едно семейство, тъй като на борда има забавления за хора от всички възрастови групи.

Сезонът на речните круизи у нас стартира всяка година в началото на месец март. Повърхностните води на България обаче имат слабо влияние за развитието на транспорта и на речния туризъм в частност. Във вътрешността на страната няма големи плавателни реки и поради това речният транспорт и речният туризъм са относими само към *река Дунав*. Създадени са удобни връзки с другите дунавски страни (Германия, Австрия, Словакия, Унгария, Хърватска, Сърбия, Румъния, Украйна). Круизният туризъм в българският участък на реката се развива все по-интензивно. Повечето от **дунавските круизи** са с продължителност от 9 до 25 дни. Корабите са по-малки отколкото традиционните презокеански кораби. Пиковият сезон в Европа е от юни до септември, но круизните пътувания в преходните сезони (от април до май или от септември до края на октомври) също са популярни, защото позволяват спестяване на средства. Цената на речните круизи по р. Дунав включва всички изброени в офертата места за настаняване на сушата и по време на плаването по реката, преобладаващата част от храненията, забавленията, посещенията на забележителности, екскурзоводското обслужване и др.⁵

Дунавските речни круизи се квалифицират в зависимост от качеството на каютите и местата за настаняване като:⁶

- бюджетни – от 45 \$ до 130 \$ на човек на ден, плюс самолетни билети до началните пристанища;

- първокласни – от 80 \$ до 275 \$ на човек на ден, плюс самолетни билети;

- луксозни – от 100 \$ до 400 \$ на човек на ден, плюс самолетни билети.

Единствената българска компания, специализирана в речния круизен туризъм е **Дунав Турс**.⁷ Ползва се с добра репутация пред клиенти и партньори, както на вътрешния, така и на международния пазар, като предлага на своите клиенти професионализъм, отговорност и емоция от уникални пътешествия. Дружеството е наследник на създадения през 1948 г. Балкантурист и първите стъпки в круизния туризъм по река Дунав прави през 1984 г. със закупуването на два пътнически кораба. Виждайки перспективата в развитието на речния круизен туризъм, акционерите инвестират в разширяването на корабните капацитети като през последните години

⁴ <https://www.nicko-cruises.de/en/>

⁵ Маринов, В., М. Асенова, Круизният туризъм в българския участък на река Дунав, изд. Бук бутик, 2015.

⁶ http://www.danuberivercruise.com/european_river_cruise_companies.cfm

⁷ <http://www.dunavtours.bg/>

реновират и обновяват съдовете си ежегодно. През 2004 г. е построен корабът „Русе Престиж“ (капацитет 160 пасажери, 40 души екипаж), чийто район на плаване е от Амстердам по Рейн до Дунавската делта. През 2006 г. са закупени два нови кораба, които са по-малки по размери и дават възможност за по-голяма гъвкавост и покриване на други райони на плаване на европейските водни пътища – „Хайнрих Хайне“ (капацитет 110 пасажери, 30 души екипаж) и „Еlegant Лейди“ (капацитет 128 пасажери, 32 души екипаж). През 2012 г. флотата на Дунав Турс се увеличава с кораба „Ариана“ (160 пасажери и 40 души екипаж). Дружеството се превръща в неделима част от европейския туристически пазар, като успешно продължава традициите на българското пътническо корабоплаване.

През пролетта на 2019 г. на вода е пуснат най-новият флагман на компанията – моторният кораб „Адора“ (191 пасажери и 48 души екипаж). Съвременният съд отговаря на последните тенденции в речното корабоплаване, както от гледна точка на технико-експлоатационни характеристики, така и по отношение на комфорта на гостите на борда. Той е с дължина 135 м. и ширина 11,40 м. Разполага с 95 кабини на три палуби (част от тях са с френски балкони). Освен обичайните за този тип кораби – основен ресторант и панорамен бар, е изграден и ресторант на кърмата, в който се предлагат алтернативни менюта по избор, а туристите могат да наблюдават как се приготвя храната им.

Към настоящия момент Дунав Турс АД е собственик на 4 речни круизни кораба с общ капацитет от 640 легла, които покриват 80 % от известните круизни дестинации в Европа. Те превозват туристи от Западна Европа, САЩ, Канада, Русия, България и др. Екипажите са български, владеещи добре немски и английски език. Висококвалифицирани майстор-готвачи предлагат специалитети от българската и интернационалната кухня. Провежда се целодневни анимационни програми, включващи представяне на българския фолклор, състезания, забавни игри, дегустация на български вина и др.п.

Русе е най-голямото дунавско пристанище на България и като такова посреща най-голям брой круизни кораби почти цялостно – сезонът вече се е удължил до такава степен, че първите туристи по реката тръгват в ранна пролет (през март), а последните идват малко преди да започне зимата (през ноември). За първото шестмесечие на 2019 г. броят на пасажерите е 29 400. През същия период на 2018 г. те са били 25 262, а през 2017 г. – 18 900. От началото на годината на пристанището в Русе е имало 207 посещения на круизни кораби. За полугодieto на 2018 г. те са били 179, а на 2017 г. – 143.⁸ Увеличението не е голямо, но затова пък тенденцията е устойчива.

Другите пристанища по реката, които най-често посрещат кораби, са Видин, Никопол, Оряхово. През 2016 г. на видинския порт са акостирали 181 круизни кораба със средно по 150 пасажера. През 2017 г. броят на корабите е 192, а през 2018 г. – 256. През туристическия сезон за 2019 г. се очаква пристанище Видин да приеме 334 круизни кораба с близо 40 000 чуждестранни туристи.⁹

Корабите, които возят туристи по голямата река, плават основно под швейцарски, германски и канадски флаг. Туристите са от всички континенти. Най-много пътуват американците, следват ги японците и западноевропейците, които най-често пътуват по 14-дневни програми от немския участък на реката до делтата ѝ. Има канадци, новозеландци, австралийци, китайци, филипинци. 90 на сто са представители на третата възраст, като преобладават семейните двойки. Голяма част от пътническите кораби предлагат "ол инклузив" пакети, в които е включено разглеждане на четирите столици по поречието на реката – Виена, Братислава, Будапеща и Белград, както и разходка и разглеждане на забележителностите в България и

⁸ <https://www.monitor.bg/bg/a/view/poveche-kruizni-turisti-spirat-v-ruse-169438>

⁹ <https://transportal.bg/170-kruizni-koraba-akostirat-tova-lyato-na-vidinskiya-port/>

Румъния. Пътуванията се осъществяват в две посоки – от изток на запад и от запад на изток. На българска територия обикновено те включват спиране в Русе и/или Видин, но също така в някои програми и в Свищов, Никопол и Силистра. Екскурзиите на брега са Видин – Белградчик, Русе – Велико Търново – Арбанаси – Свищов, Свищов – Велико Търново – Ивановски скални църкви – Русе и Русе – Ивановски скални църкви – Пророден парк Русенски Лом – Басарбовски манастир. Представления и презентации на борда се предлагат във Видин и Русе. Има и атрактивни обекти с потенциал, но не са усвоени за нуждите на круизния туризъм. Такива са: резерватът „Сребърна“, етнографският комплекс – Рибарската махала в Тутракан, крепостта Маджиди Табия, природният парк „Персина“ и др.

Плавателните съдове са супер луксозни и се представляват от няколко туроператорски фирми. Основните чуждестранни круизни компании, които предлагат програми в българския участък на река Дунав и действат като търговци на едро, са:

- **AmaWaterways** е сред най-силните на пазара за европейски круизи. Флотилията ѝ е удостоена от Berlitz Guide със званието „Най-добри кораби за европейски речни круизи“. В каталозите ѝ има две програми до България – „Скъпоценни камъни на Югоизточна Европа“ и „Големият дунавски круиз“. Компанията организира винени круизи в Европа, но България не е включена в програмите им.¹⁰

- **Uniworld River Cruises** е първата и засега единствена компания за речни круизи, предлагаща пътувания на борда на плаващи бутикови хотели – всеки с уникален дизайн. Две от програмите ѝ също са насочени към българския участък на р. Дунав: „Акценти от Източна Европа“ и „Портрети от Източна Европа“.¹¹

- водещата световна компания **Viking** също оперира с две програми със слизане на българските дунавски пристанища: „Пътуване до Източна Европа“ и „Европейски преход“.

- **Globus** е един от най-големите и най-опитните туроператори в света. Повечето от круизите му се управляват от Avalon Waterways. Програмата от Будапеща до Букурещ включва спиране във Видин с посещение на крепостта и екскурзия до Белградчишките скали. Програмата „Северно море – Черно море“ (От Амстердам до Истанбул) предлага екскурзия от Русе до Велико Търново и Арбанаси.¹²

Речните круизи стават все по-търсени. Като алтернатива на автобусните обиколки, те предоставят повече възможности за активния турист. Доскоро речните круизи се разработват предимно за международния пазар. Напоследък обаче организаторите на пътувания по реките в Европа обръщат поглед към местните туристи и по-младите целеви групи. По данни на Дунав турс например нараства броят на българските туристи, които пътуват с корабите на компанията. Затова и през 2016 г. започват да предлагат специални круизни пакети за българи през целия туристически сезон. Става ясно, че има немалко желаещи и през 2018 г. компанията осъществява два круиза само за българи. Единият е по река Дунав: Пасау – Будапеща – Пасау, а другият е по река Рейн: Германия – Холандия – Белгия.¹³ Създадена е неправителствена организация „Българско круиз общество“ която подпомага информираността на българските пасажери, медии, туроператори и туристически агенции, за достиженията и текущото състояние на световната круиз индустрия.¹⁴

¹⁰ <https://www.amawaterways.com/river-cruise-finder&country=Bulgaria>

¹¹ <https://cruiseosity.uniworld.com/en/river-cruise/europe/danube/enchanting-danube/2019-budapest-to-passau/>

¹² <https://www.globusjourneys.com/Vacation-Packages/River-Cruises/>

¹³ <https://fakti.bg/bulgaria/314192-rechniat-kruizen-turizam-v-evropa-e-v-razcvet>

¹⁴ <https://cruise.bg>

Основните изводи, които се налагат по отношение на речния круизен туризъм в България са:

- наличните ресурси в Дунавския район притежават значителен потенциал за развитие на този вид туризъм и са предпоставка за създаване на нови туристически продукти и обогатяване на съществуващите;

- потоците от круизни туристи към района и техните разходи на брега са икономически важни за бизнеса и местните общества и е неоправдано да се пропускат възможностите на нарастващото търсене;

- необходимо е да се усъвършенстват туристическите предложения с цел разнообразяване на програмите на брега и по-широко разпространение на икономическите ползи от круизния туризъм, както и да се работи целенасочено върху подобряване на качеството на услугите;

- регионалното сътрудничество е от решаваща роля за постигане на поставените цели;

- наложително е създаването на база данни, която да позволи мониторинг на круизния туризъм по р. Дунав;

- институционалното управление на дестинацията, координирането и синхронизирането на усилията на всички заинтересовани е ултимативно необходимата предпоставка за нейното развитие.

В условията на динамично развитие на пазара и съществуващата голяма конкуренция, всяка държава от Дунавския регион разширява своите ресурси и възможности. Акцентуването върху туризма и по-тясното сътрудничество в рамките на Дунавската стратегия сред всички заинтересовани страни очертава верния път за развитие. Сред причините за нарастващото значение на туризма по река Дунав е общата диверсификация на туристическата оферта, която включва, наред с други форми на туризъм, речния круизен туризъм като една от най-важните форми на туристически дейности в региона. Интегрираният подход към, съвместните инициативи и партньорства за насърчаване на речния круизен туризъм по поречието на река Дунав несъмнено подкрепят устойчивото развитие на сектора.

References:

1. Aleksieva, S. , Emilova, I., Mihaylov, M., Misheva, M., Karailieva, M., Rizova, T., Spetsializirani vidove turizam, NBU, Sofia, 2017.
2. Marinov, S., Savremenni vidove turizam, Nauka i ikonomika, Varna, 2011.
3. Marinov V., M. Asenova, V. Nikolova, Kruizniyat turizam v balgarskia uchastak na reka Dunav. Sofia: Buk butik, 2015.
4. Pavlyuchenko Yu., Novoselytsev, A., Parnyakov. Razvitie kruiznogo biznesa. V – Morskoy flot. 2009.
5. Ross, A. Klein, Cruise Ship Blues: The Underside of the Cruise Ship Industry, New Society Publishers; Second Printing edition, 2002.
6. Stoyanova, M., S. Hristova, Sea cruises in European tourist region.– In: Proceedings from Scientific Conference with international Participation “Geography, regional Development and Tourism”, 23 – 24 November 2018, Shumen, SocioBrains, International Scientific refereed online Journal with Impact Factor, Issue 54, February 2019, pp. 628 – 642, Publisher: www.SocioBrains.com, ISSN 2367 – 5721
7. Vogel, M., Papathanassis, A. and Wolber, B., The business of management of ocean cruises, CABY, London, UK, 2012.
8. <https://www.croisieurope.travel/en/boat/ms-europe>
9. <https://www.nicko-cruises.de/en/>
10. http://www.danuberivercruise.com/european_river_cruise_companies.cfm
11. <http://www.dunavtours.bg/>

12. <https://www.monitor.bg/bg/a/view/poveche-kruizni-turisti-spirat-v-ruse-169438>
13. <https://transportal.bg/170-kruizni-koraba-akostirat-tova-lyato-na-vidinskiya-port/>
14. <https://www.amawaterways.com/river-cruise-finder&country=Bulgaria>
15. <https://cruiseosity.uniworld.com/en/river-cruise/europe/danube/enchanting-danube/2019-budapest-to-passau/>
16. <https://www.globusjourneys.com/Vacation-Packages/River-Cruises/>
17. <https://fakti.bg/bulgaria/314192-rechniat-kruizen-turizam-v-evropa-e-v-razcvet>
18. <https://cruise.bg>